

**Incapit Argumentū In opus
culū dñi hugonis de operibus
trū dierum**

Quasiabilia dei a creatura
mūdi p ea que facta sūt inel
lecta conspiciuntur. Tria sūt
musibilia dei. Potencia. Sapi
entia. Benignitas. Ab hys tribz
procedūt omnia: in hys tribz cōsis
tunt oīa: p hec tria regūtur
oīa. Potencia creat: Sapiē
tia gubernat. Benignitas cō
seruat. Que tamē tria sicut in
dei ineffabiliter vñū sunt: ita i
operatioes separari nō possūt. Po
tencia per benignitatem sapienter
creat. Sapientia per potētiā benignē
gubernat. Benignitas per sa
pientiā potenter cōseruat. Potē
tiā manifestat creaturāū immē
nsitas. Sapientia decet: benigni
tate veritas. immēnsitas creatu
raz qstat i multitudine et magni
tudine. Multitudo i similibz i diuer
sis primis: magnitudo est i mole
et spacio. Moles est i massa et pon
dere. Spaciū est i lato et longo
pfundo et alto. Decet creaturāū
est i situ et motu i specie et qualita
te. Bonus est i appositione et ordine
ordo i appetare et tempore et loco
exte i quadripartit: localis: natu
ralis animalis rationalis. Localis
i ante et retro: dextrorsū et sinistrorsū
sum sursū et deorsū et circum. Na
turalis i i incremento et decremento
Animalis i i sensibz et appetitibus
Rationalis est i factis et consiliis
Species i forma visibilis que ocido

discernit sicut colores et figure
corporū. Qualitas ē ppetas i teri
or que ceteris sensibz percipitur.
ut melos in sono auditu aurium.
dulcor in sapore gustu faucium.
fragrantia in odore olfactu na
riū. Lemitas in corpore tactu ma
nū. Utilitas creaturaz qstat
in grato et apto: et comodo et
necessario. Gratu est quod placet
apto qd quērit: qmāū quod
pdest: necessariū sine quo quid
esse nō potest. Nunc ppositas par
titiones a principio repetamus
et i vnaqz diuisione gñe qualis
ut ex immēnsitate creaturaz cre
atoris manifestet potētiā ut
ex decore sapientia ut ex veritate
benignitas perquiram. Et quā
immēnsitas pma fuit i partem
pma esse debet i psecutione di
genter ergo audire et qsi derate
q dictū sū

O dando nichil erat. facē
ut aliquis esset quid
potencia erat. Suis
sensus potest compien
dere que virtus sit de nichilo facē
aliquid etiā vñū aliqd quāuis ex
iguū facē. Si g vñū aliqd qli
bet parū de nichilo facē tanta po
tētia est ut qpiendi nō potest possit
quanta existimanda est poten
cia tam multa facere. Quā
multa? Vt sūt. Numerā
stellas celi. harenam maris.
puluerem ^{corie} guttas pluuię. pen
nas volucrum. squamas piscium.
pilos animalium. gmina corporū.

folia ut fructus arborum et ceterorum
innumerabilium innumerabilia
numera Innumerabilia in simi-
libus innumerabilia in diversis
innumerabilia in primis Que
sunt similia. Que sub eodem
genere continentur ut homo unus et
alter. leo unus et alter aquila
una et altera honoris cupa una
et altera. Hec singula et cetera
talia: in suis generibus sibi sunt simi-
lia. Que sunt diversa. Que dis-
similibus differentiis in formam
ut homo et leo. leo et aquila.
aquila et honoris cupa. Hec ibi
diversa sunt. Que sunt primis.
Quia simul considerata. Quomodo
ergo in similibus infinita quomodo
in diversis infinita quomodo in pri-
mis infinita. Audi. Homo unus
genus est sed unus homo non est.
Quis eos numerare potest.
Aquila unus genus est: sed una
aquila non est quis eos numera-
re potest. Leo unus genus est: sed
unus leo non est. Quis eos nume-
rare potest. Et ita in ceteris
in numerabilibus innumerabilium
rerum generibus infinita rerum genera
et in singulis rerum generibus infinita
similia. Simul vero omnia infini-
ta in numerabilia. Sed fortassis
qui tot fecit parva fecit multa
simul et magna facere non potuit.
Quanta tamen. Oportet moles
montium tractus fluminum spacia
camporum: altitudinem celi profundita-
tem abyssi. Miraris quia deficiat

sed melius deficiendo miraris. Audi
tantibus de creaturarum in mensitate
quasi seminariis quiddam uicinis: nunc
ad exemplum earum pulchri pul-
chritudine transcamus. Quam-
uis multis ac variis modis crea-
turarum pulchritudo perfecta sit qua-
tuor tamen perpetue sunt in quibus
omnis earum decor consistit hoc est
in situ in motu in specie et quali-
tate. Que quidem si quis plene in-
telligere sufficeret mirabile in eis
sapientie dei lucere in veniret. Et
hoc utinam tam subtiliter possem
perspicere tam competenter enarrare:
qua possit ardentius diligere. De-
lectat enim me quia valde dulces et io-
cundum est de his rebus frequenter
agere ubi simul et ratione eruditus
sensus et suauitate delectatur animus
emulatione prouocatur affectus: ita ut
cum psalmista stupentes et mirantes
exclamemus. Quia magnificata sunt
opera tua domine omnia in sapientia
fecisti. Delectasti me domine in fa-
tura tua et in operibus manuum
tuarum exultabo. Vir insipiens non
agnoscet et stultus non intelliget
hec. Uniuersus enim mundus ipse
sensibilis quasi quidam liber est
scriptus digito dei ipse est vir-
tute diuina creatus et singule cre-
ature quasi figure quedam non
humano placito inuenite sed di-
uino arbitrio institute ad mani-
festandam et quasi quodammodo signi-
ficandam inuisibilem dei sapientiam.
Quocirca modum autem si illeratus

110 m 67

quis apertu libri uideat figuram
apparet litteras no angustat: ita
scilicet et animal homo qui no pcepit
ea que dei sunt inuisibilib9 istis cre-
aturis foris uidet speciem sed non
intelligit ratione. Qui aut ppiu
talus e et omnia diuinitate potest
in eo quide quod foris qdiderat pul-
chritudine operis: intus aspiciat
qua mirada sit sapientia creatoris
Et ideo nemo e cui opera dei mi-
rabilia no sint. du t eis et uisipies
plam mirat speciem sapientis
aut per id qd foris uidet p profunda
rimat diuine sapientie cognitione
velut si in una eade q scriptura
alter colore seu formatione figurar
quendet: alter uer9 laudet sensu
et significatione. Domu ergo est
assidue contemplari et admirari
opera diuina sed ei qui reru corpo-
raliu pulchritudine in usu nouit
uere spiritale. Na et ideo scriptu-
ra tantopere ad qdiderada mirabi-
lia dei exortat ut p ea que foris
cernim9 int9 ad agnitione ueritat
ueniam9. Unde psalmista quasi
p magno aliquo se ia et hoc
fecisse q memorat: et ad huc fac-
turu esse p mittit dicens. Memor-
fui dieu antiquoru et meditatus
sui tomib9 operibus tuis: et
inadueniencib9 tuis exercebor
Dum e etia q quida ignora-
tibus creatore sui et creatu deo
deburu ydolis exhibentib9: in ysaia
legit. Quis mensus e pugillo

aquas et celos palmo ponderauit.
Quis appendit tribus digitis mo-
lem terre et libramus tpondere
montes et colles i statem. Qui
sedet super ymn9 terre: et habita-
tores ei9 sunt quasi locuste. Qui
extendit velut nichilū celos: et
expandit eos sicut tabernaculū
Et psalmista iteru i quoda loco
cu argueret ydoloru cultores ait
Omne diu geniu demonia dñs
ap celos fecit. Quid ergo puta-
tis i assertione uere diuinitatis
opera dei ita in mediu seducit
et st dñs celos fecit: nisi quia
creatura recte qdiderata homin
creatore suu ostenderet ostendit
Considerem9 ergo et nos quanta
sint mirabilia dei et per pulchri-
tudine reru conditaru queram9
illud pulchru pulchroru omniu
pulcherrimu: quod et mirabile et
ineffabile est ut apu ad ipm
omnis pulchritudo transitoria: et
si uera sit comparabilis esse non
possit. Et quia super9 omne pul-
chritudine uisibilu i quatuor qsta-
re dixim9 nūc ordine per singula
carentes qualiter ex ipis inuisibi-
lis dei sapientia darestat uideat
Scio quide quia vni9e qdqd dix-
erim9: sed tamen decens no est ut
ideo taceam9: ibi pcpue ubi si
fieri posset maxime loqui decerner
Seberem9

Quatuor dixim9 pti mo-
tu specie et qualitate
Primu ergo e primo

Diffusio? **S**icut est in compositione et ordine hoc est in compositione et dispositione. **C**ompositio duo habere debet: aptitudinem et firmitatem. hoc est ut componenda apte et competenter coeant et opposita firmiter cohaereant. laudabilis est compositio talis. **A**ptitudo consideratur in quantitate et qualitate. **I**n quantitate ne nimis tenuia et exilia grossis et corpulentis. **I**n qualitate ne nimis humida siccis. nimis calida frigidis. nimis leuia ponderosis et si qua sunt talia inordinate coniungantur. **V**nde si pulchritudini diuinorum operum aliquid proprium defuit et sic nichil de esse videris. cum aliud habes unde etiam in hac parte muneris. **E**t primum quidem si vniuersitate huius machinam intueris tuemur quoniam mirabili ratione et sapientia compositio omnium rerum perfecta sit. quia apta quia congrua. quia decora quia cunctis partibus suis absoluta. in qua non solum concordiam seruant similia sed ea etiam que creante potentia diuersa atque repugnancia adesse possunt. **S**icut sapientia in vna quodammodo amicitia et federatione conuenit. **Q**uid repugnancia esse potest aqua et igne? que tamen in natura rerum ita dei contempnunt prudentia ut non solum adiuuare commune societatis vinculum non dissipent: uerum nascentibus cunctis ut subsistere possint vitale nutrimentum subministrant. **Q**uid de humani corporis organo

loquatur ut omnium membrorum iunctura tanta adiuuare seruat concordiam ut vltim omnino iungi possit membrum. cuius officium alteri non videtur prestare? **A**dmirabile. **S**ic omnis natura se diligit: et immo quodam modo plurimum dissimilium et vniu redactorum concordia vna et omnium armonia facit. **A**pta est ergo et quemes omnium rerum compositio. **P**er quomodo est forma? **Q**uid non videtur. quis non miretur? **E**cce celi qui ambitu suo aduolant omnia quomodo solidi sunt. et quasi esse fugiles. desuper cunctaque opprunt. **T**erra vero in medio pondere suo librata semper in mobilis persuevit? ut cetera in medio fluctuantia hinc soliditas celorum. illinc terrene stabilitas in vna coarcent et consistant: ne citra legitimos terminos diffusa concordia diuersitatis dissipant. **E**cce quomodo per viscera telluris intrinsecus tractones aquarum sparsi et foris per alueos suos diuisi deduci. nec fatiscere ne dissipare agglutinant: et foris ne fatiscant arene rigant. **E**cce quomodo in humana corporis fabrica iuncturas ossium iuncula nervorum ligant: et medullas per fistulas tibiarum diffusis. canaliaque nervorum ligant: et medullis vitalem sanguinem per omne corpus deducunt: ac deinde tenebrosam carnium cutis tegmine inuolunt? ut et rigor ossium intrinsecus corpus sustineat: et pellis munimen foris diffundendo custodiat. **Q**uid

duritia lapidū. quis soliditatem
 metallorū. quis nodositate roboꝝ
 quis tenacitate glutinū. q̄s cetera
 innumabilia enumerare queat.
Eq̄s daret q̄m sint firma rerū
 uincula. cū singula queq; q̄dita.
 tanto infu natura ut esse suū de-
 fendant. simul uero omnia a cor-
 dia societatis sue dissolui omnino
 nō queat. **P**ost q̄p̄ositionē seq̄r.
 ut d̄p̄ositionē rerū qualis sit q̄si-
 derem. Neq; em̄ minima fiet
 admiratio si q̄s diligenter atten-
 dat quod nec singulis locis. singul
 temporib⁹. singulis rebus diuina
 p̄uidencia causas suas d̄p̄tribuit.
 ut in nullo penitus rerū ordo pert̄-
 beret. **E**cce celū sursum est et ter-
 ra deorsū. In celo luminaria et stel-
 las collocauit. ut subiecta omnia
 illustraret. In aere uentis uiam
 fecit. ut agitationib⁹ suis d̄p̄p̄se
 pluuia deorsū funderet. In gremio
 telluris moles aquarū recipi iussit.
 ut per gurgites suos hinc illincq;
 q̄ t̄ntus ferret uoluentis d̄p̄tineret.
 uolucres tacere suspendit. p̄stres
 aquas imersit. terrā bestijs et
 serpentib⁹ et aliorū reptiliū uer-
 minib⁹ generibus repleuit. Quas-
 dā regiones ditauit libertate fru-
 gū. quasdā opulencia uinearū.
 alias fertilitate olerū. alias fe-
 cunditate pecorū alias potetib⁹
 herbis. alias geminis p̄ciosis. et
 alias animalibus et bestijs mon-
 struosis alias colorib⁹ uarijs alias
 diuersarū artū studijs. alias
 metallorū alias t̄m̄carnatum

generib⁹ diuersis. ut nulla p̄p̄us
 regio sit. que nō aliquis nouū ac
 speciale possideat. et nulla itē que nō
 aliquis nouū ac speciale ab alijs
 accipere queat. Quidq; eā ea
 que humanis usib⁹ necessaria sūt
 in omniū hominū frequentia ipsi
 p̄uidencia creatoris q̄stituit. et ea
 uero que nō natura p̄p̄ter necessi-
 tate. sed cupiditas expetit p̄ sp̄em.
 et absitis terrarū similib⁹ abscondit.
 ut que amor uirtutis ab immodera-
 to nō castigat appetitu saltē labo-
 ris tedio uict⁹ coquestat.

Hec de d̄p̄ositione locorū
 dixim⁹. Quid de d̄p̄posi-
 tione temporū dicam⁹. Quis
 satis admirari potest. q̄m mira-
 ratione p̄uidencia diuina cursus
 temporū d̄stingit. Ecce post noc-
 tem uenit dies. ut torpentes i
 ocio labor exerceat. post diē seq̄r
 nocte fessos ad refocillandū quies
 p̄cipiat. Nō semp̄ dies nō semp̄
 nocte nō semp̄ q̄lib⁹ dies et nocte.
 ne sit immoderatus labor debilitatos
 frangat. ut quies geminata natu-
 ra inficiat. ut identitas p̄petua
 animo tediu gignat. Itē quicadmo
 diu uicissitudo diei et noctiū ani-
 mancia renouat. ita quatuor
 tempora anni sibi succedentia totius
 mundi sp̄em i mutant. Primū per
 teporem ueris quādā inuouacione
 immid⁹ nascit. deinde p̄ feruore
 estatis quasi in uiuētute roborat.
 Post hec sup̄ueniente autumno
 ad maturitatē conscendit postre-
 mo succedente hieme ad defectū

vergit. **S**cito autem deficiat semper
ut semper post defectum renouari
possit: quia nisi prius a statu suo
deficerent uetera quasi illis locum
occupantibus non ualerent eurgere
noua. **H**oc quoque satis mirabile
hac dispositione cernit quod ipsa
tempora ita imitabili lege sue
mutabilitatis uices custodiunt
ut nec aliqui ab expleto ministe-
rio suo deficiant: neque secus
cuiusque ordinis sue institutio-
nis consumantur. **E**t de dispo-
sitione temporum exempli cau-
sa dicta sufficiant. **N**unc illi
ordinis perscrutemur: qui in una
quoque re considerat secundum agri-
tuam dispositionem partium. **H**ic
vero intrinsecus est: alii scilicet
secundum locum et tempus extrinseci sunt.
Et hic quoque non minus miranda est
diuine sapientie efficacia: que ita
congrue in uersitate singula
distribuit: ut nunquam omnino
iunctura partium generet repug-
nantiam qualitatum. **E**cce ut exempli
causa de multis pauca ponamus:
in humanam dispositionem corporis
quanta elucet sapientia creatoris.
Suifum est homo uiformis.
Secundum bifariam diuisus: quia et
uiforme est principale mentis
id est ratio que uisibilia respicit
et gemina est anime qualitas:
ita et existens que secundum
ad terrena descendit. **I**tem bra-
chia in latum extendit: tibie se-
orsum figit: statura humani cor-
poris: quia et mentis operatione

animi extendit et affectus de-
sideriorum figit. **I**tem secundum latitudinem
hinc inde per digitos ma-
nuum. Secundum per digitos pedum
inquam finit humani corporis
extensio: quia siue in latum tendat
animus per intentionem operis siue
secundum figuram per desiderium affec-
tionis: quippe sensus sunt per quos
foras eunt. **E**t digitus terminus arti-
culorum interuallicis distinguitur qui
in manibus de una palma et pedibus
de una planta procedunt: quia de
una sensibilibus quippe sensus
eunt in quibus tria distinctione
primi sensus deinde sentit per
suum sensibile inuenit. **P**ostremo
in singulis digitis et ternarii
articulorum capita suppositis ungui-
bus quasi galeata cernuntur ut
cuius siue manus extendit siue per
primos offendiculum inuenit ipse
suo munimine precti. **I**lli si
uere possint. **S**imiliter terrena
ista ad similitudinem unguum foris
sensibiles ad licentiam quasi in necessi-
tate nos mununt: sed quantum non
pertinet ad necessitatem quasi extrin-
secum sine sensu perdi possunt. **E**cce
inhumana facie quia rationali
distinctione instrumenta sensuum
collocata sunt. **S**uperius locum
obtinet uisus in oculis: deinde
auditus in auribus post hec in ore
gustus. **S**ed autem quod omnibus
sensibus de foris ueniunt solus uisus
deinde foras eunt: et cernunt
posita in preteritis agilitate
percipit. **A**d hunc ergo quasi specu-

latores quidam emmentiores cunctis
 locis obtinuit ut que ceteris
 sensib⁹ superuenientia sunt ante
 periculum prudere possit Post hec
 auditus et loco et mobilitate
 sedes est. Deinde olfactus. Gustus
 aut qui nil sentire potest nisi id
 quod tangit: merito uelut tan-
 dor ceteris sensib⁹ i^o mo respedit
 Cetero speciale sedes non habet: quia
 idem uniuersalis e^o q^o cunctis corpe-
 rib⁹ sensib⁹ Unde et in digitis
 pollex qui tactu significat. cor-
 diuatis tribu⁹ digitis solus
 solus omnib⁹ respondet: quia
 sine tactu nullus sensum esse
 potest videtur etia q^o i^o thuma-
 no corpore ossa iterser⁹ colloca-
 ta sunt: quia quaten⁹ robur
 cor⁹ corp⁹ sustineat Deinde raro
 ossa vestit: ut duricia cor⁹ mol-
 liter tactu recipiat Ad ultimam
 pellis carne induit: ut sua q^o
 sua tenacitate ab incommo-
 dis foris accidentib⁹ corp⁹ minuat
 Attendite q^o illud q^o molle
 et ifirmu⁹ e^o in medio quasi in
 loco tutiore ponit: ne sit iterni-
 teris fulcramento carere q^o cadat.
 ut extrinsec⁹ manumetu non
 habens fatistat Quod aut
 muno exemplificatu⁹ est: in
 cunctis generib⁹ reru⁹ tuemur
 potest Sic em cortex munit
 arbores sic penne et rostra uolu-
 cres. sic squame pyses: et rebus
 q^o singulis secundu⁹ q^operencia⁹ nate
 sue prudentia creatoris mun-
 damentum misit ut

Hec usq⁹ de situ loci si mo-
 nuerit ad motu⁹ transire. Motus
 quadrifari⁹: localis naturalis
 animalis rationalis De q^o q^o
 p^o singula s^o multa dicere no⁹
 possum⁹: breuiter singula p^o
 stringam⁹ Vide q^o i^o motu
 locali sapientia q^oditoris appare-
 at Cogita n^o unde defluentib⁹
 semp⁹ aquis mdeficiens semper
 rena ministrant: unde mot⁹ de-
 tor⁹ educit quis infatigabilem
 astroz cursu moderat q^o sole
 p^o hyberna signa descend⁹ percipit
 q^o rursum p^o estua cu⁹ signa as-
 cend⁹ facit q^o cu⁹ ab oriente
 in occid⁹ ducit et iteru⁹ ab
 occidente ad oriente reuelat
 Hec cuncta mirabilia: et soli
 deo possibilia Quis etia⁹ de
 motu naturali dica⁹ Quis
 putas nascentib⁹ cunctis itere
 metu⁹ tribuit: et quasi de q^oda
 occulto nature sinu tapetum
 germinacia educit: rursuq⁹
 eadem marentia illuc unde
 uenerat reuerti facit: Satis
 hec diligenter ituentib⁹ mirabi-
 lia apparebunt Deinde sequitur
 mot⁹ animalis: que est i^o sensib⁹
 et appetitib⁹ Cogita q^o qualis
 esse possit qui sensu omni⁹ uiue-
 cu⁹ fabricat. appetit⁹ creat: et
 i^o singulis quib⁹q⁹ animatib⁹:
 quid appetere et quantu⁹ appetere
 debeant ordinat Deniq⁹ mot⁹
 rationalis qui est i^o factis et
 q^olib⁹ satis admirationis tibi
 ingerit si attende uolucris qua

in effabilis sit sapientia que omnia
hominum facta. omnis semper volun-
tates. omnis cogitationes cordium
ita ad sue voluntatis arbitrium
intorquet. ita tenet et mode-
rat. ut nichil in universitate
possit fieri quod non ipsa ad se-
corem operum suorum aut precipiendo
aut permittendo fieri velit.

Hec de motu per breuitatem
sufficiant. Deinde
sequitur species. Species
est forma insibilis que continet
suum. figuram et colores. Figure
autem rerum multis modis appa-
rentur mirabiles. Aliquam ex magnitudine
aliquam ex paruitate aliquam quia
rara aliquam quia pulchre aliquam
ut interim ita loquar. quia quod
sanctio conueniunt incepte aliquam
quia in multis una aliquam quia
in una diuersa. Omnia autem ordine
suo persequamur. Figuram secundum
magnitudinem attendit. quoniam res
quolibet et sui generis modum
inquantitate excedit. Sic mi-
ramur pygmaea inter homines
ceterum inter pisces triscentos inter bo-
lucres elephantem inter quadru-
pedes diuinem inter serpentes. Figuram
secundum paruitatem consideramus. quoniam
res quolibet ceteris sui generis
quantitate exiri non potest. ut est
suctro et tinea et termes et cy-
nifex et alia similia. et que inter
cetera quidem animalia uiuunt.
sed ceteris omnibus corporis exigui-
tate disparces sunt. Vide ergo quid
magis mireris. Senties apri
ut cince alas. gressus ut canis

caput equi ut locuste crura
elephantis ut culicis rostrum
suis ut succronis aquila ut
formica leone ut pulice tigris
sem ut testudine. Hi miraris
magnitudinem hic miraris par-
uitatem. corpus paruum magna
sapientia aditum. Magna sapie-
tia cum non superpetit negligentia
illis sedit oculos quos iure quod
hendere potest oculi et uita exiguus
corporibus sic omnia forma humanata
naturae sue contraria plenissime dis-
tribuit ut nichil uideas de esse
in minimis eorum omnium que na-
tura formauit. Imaginis. Restat
nunc dicere de hiis que natura sunt
et ob hoc magis mirabiles.
Sunt quedam in rebus aditum que
idcirco cunctis magis mira-
sunt. quia ab hominum notitia mo-
pueunt. ut ob hoc quod in suo
genere pauca creata sunt. et
quia in remotis sedibus et in absconditis
naturae similibus absconditis. Haec autem
curio creatoris prouidentia sensum
collocare uoluit. ut illorum quod
que noua sunt non lesat huma-
na pietas eorum quod propria sunt spe-
cies humana cupiditas. eorum
que mira sunt nouitate excitata
admirari. Sustinet humanitatem
ditas. postremo ut hoc bonum
simul et mala quasi eorum postea
quodammodo alloquantur hominem
ut attendat quanto studio
eterna mala fugere. et bona
eterna appetere debet. si per hiis
temporalibus bonis adipsedus
et malis euitandis tantos

labores sustinet. **E**quit de
his que mirabilia sūt ppter
pulchritudinē. **Q**uarta
reū figuracione mirantia
speciali quodā mō deore sūt
et quēmeter coaptate: ita ut
iā dispositio opīs quodā mō
tūc uideat speciale sibi adhi
bita diligēcia creatoris. **R**espo
dendo alia mirant qz mol
tiosa quodā mō sūt ut ri
dicula. quoz quidē plasma
no qitū ab humana ratione
aliena ē tanto leui⁹ huma
nū animū t admīrationē
opter opelle potest. **Q**uare
toto drillo manducatis iferis
re molā nō mouet. et
quomō flama sūm igne
illea pmanet. **Q**uis det
ericio formas. et docuit eū
ut se formis turbine distūsis
t uoluat. quib⁹ omī⁹ res
triset quasi plaustrū. **E**t
formica q lyrenis siquētiare
pessa granis lyreica sua
replet: aranea quoz de iuste
rib⁹ suis laqueos nectit ut
pdam capiat. **I**ta sūt testes
sapientie dei. **E**st adhuc aliud
uerū et euidentis diuine sa
pientie argumētū. quod ē
gen⁹ simile sibi perant: et
iūta multis similitudo una
magata pme origines forma
nō mutat. **H**omo ouis uitu
lū nō uacca agnū nō cerua
leporē nō leo uulpē: s⁹ in sibi
simile ppagine sua extendit

omne quod ē. **H**oc quoqz insensibi
lis natura custodit. **A**liud gen⁹
ē tilia. aliud fago aliud quer⁹
inū quodp spēm suā h⁹: et
unūqz generis sūseruat si
militudinē. **V**ide foliū quo
nō serratis. **S**entib⁹ p gyrū
distinguit quomō intrinsec⁹
ductis costulis huc illucqz inter
numera unū membra aliud
omne qd ē unū generis. **V**ni⁹
tuens similitudis tot sentes
t vno tot sentes t alio: tot
costulas t vno tot costulas in
alio talē formā t vno qualem
t alio formā talē colōrē t vno
qle colōrē t alio. **E**cce quomō
inora quomō franga. quib⁹ dā
granulis adhibet copactis
cucūqz distingunt: t tale unū
qle alter. et omnis natura
quasi cui⁹ dā intrinsec⁹ dictatis
pceptū accepit: in s⁹ ter
minios suos excede psumit.
Hoc quoqz mirabile ē qd t vno
corpore tot constituit membra:
tot mēbroz forme tot loca
tot officia. **E**cce vno hominis
corpore quot mēbra. **A**liud
auris. aliud ocul⁹ aliud lingua.
aliud nās aliud pes aliud man⁹
singulis sua forma sua loca.
sua officia: et cū sit ita diuer
sa t se similia. tūc tamē co
operāt omnia. **P**ost figu
rā seqt colōr. **D**e colōre rerū
multū differere op⁹ nō est:
cū ipē vis⁹ pbet quātū in
nature decore addit cum

tam parvis Symmetra colorib⁹ adornatur
Quid luce pulchritudo. **Q**ue cum
colore i se nō lybeat: omnium tamē
colores rerū ipsa quodammodo illuminando
colorat. **Q**uid iocundū ad videndum
celo tū serenū est: qđ resplendet qđ
suphū: et gratissū quodā sic claritatis
temperamento iustum extipit et demulcat
aspectū. **S**ol sicut aurū rutilat: luna
pallat quasi electrum. **S**tellarium
qđā flammeo aspectu iudant: quodā
luce rosea micant: qđā uero alternat
nē roseū nē uiridem nē candidū fid-
gorē demōstrant. **Q**uid de gemis
et lapidib⁹ preciosis narrē: quorū non
solum efficacia utilis: sed et appetus
mirabilis est. **E**cce fell⁹ resemata
floribus: quā iocundū spectaculum
pbeet: quomodo iustum selectat: quomodo
affectū pueat. **V**ident rubentis rosas
candida lilia purpureas uioles: in qđ
omnib⁹ nō solum pulchritudo: sed origo
quorū mirabilis est: quomodo scilicet
sapientia de terre puluere tale pducit
speciem. **P**ostremo sup omne pulche-
rū uiride: quomodo ammos itueniū
impe: qđ uere nouo noua quadam
uita germina pdeunt: et creta flu-
fium in paticulis suis quasi dea sum
morte calcata: ad imaginē futuæ
resurrectionis in lūrē pante erumpit.
Sed quid de operib⁹ dei laquim⁹: cū
et humane industrie fucos aditona
quodā specie fallentes oculos tuncō
opere adimūtur. **P**ost spem de
qualitate rerū differē debent. **O**bs
pulchra creatoris tā sinceritas qđ lūa
idit reb⁹ ut omnis sensus hominib⁹
sua oblectamēta iueniat: aliis pa-
pit uis⁹: aliis audit⁹: aliis ad-

ratio aliis gust⁹: aliis tact⁹. **V**isū
papat pulchritudo oculorū suauitas
cantilene auditū demulcet flammā
odoris afactū. **S**ulcedo faporis gustū
apetitus corporis tactū. **E**t quis
omēs delicias sensui enumerare pbeet.
Que tā multiplices sūt i singulis:
ut si qđ quelibet ppe qđderet. **I**pe
singulaliter ditatū putet. **Q**uot
em oblectamēta oculorū i diuersita-
te colorū monstrant: tot oblecta-
mēta aurū in uarietate sonorū
tueniū. **I**nter que pma sūt dulcia
sermonū comotia: qđ homines ad
auem suas uolūtates gmuniat.
pbeata narrat pntia dicant: pntia
nūciant: occulta reuelat: adeo ut
si hys careat uita humana: beatus
qđabilis uideat. **Q**uid autē georū
aurū: quid humane uotis melos
iocundū: quid dulces modos sonorū
omniū gmemorē: qui tā mltā
sūt armonie generia: ut ea nec
cogitat⁹ pcurre: nec sermo facile
possit explicare: qđ tamē cuncta au-
ditū peruiūt. et tē⁹ delicias cre-
ata sūt. **S**ic ē de afactu. **H**abent
thymamata et odorē suū: habent
ungenta odorē suū habent rosaria
odorē suū hnt rubeta odorē suū
habent pirata odorē suū hnt tepha
odorē suū habent nemora odorem
suū hnt flores odorē suū habent
fruct⁹ odorē suū et cuncta qđ suauē
prestant flāgrancia: et dulces pi-
rant odores: afactū seruunt:
et tē⁹ delicias tracta sūt. **E**odē
mō gust⁹ et tact⁹ uaria habent
oblectamēta que ex similitudinē
priorū satis ppe pssunt.

De inestitate creaturarū et
placitudine earū quomā potui
mō nō quomō debui nō locuti su
nō restat ut ad q̄siderāda eorū de uti
et licetē transcam⁹. **U**tilitas rerū
quatuor p̄plectit. necessaria. cōmo
da. gr̄ua et gr̄ata. **N**ecessariū
vniūq̄ rei est. quo min⁹ ipsa
subsistere cōmode nō potest. ut pote
iunctu hominis panis et aqua et
vestitu lanca siue pellicea. aut q̄
libz cuiusmodi idumēta. **C**ōmodū
est qd̄ licet aliqui amplius delectet
siue ipso tamē duci potest. ita. ut pote
in iunctu hominis potū dū bini et
cūis carniū. **I**n vestitu bisus et feri
tū. ut quodlibz aliud mollius in
dumētū dēptū et gr̄uū est. qd̄ lūz
utribz nō p̄sit. ad utēdū tamen
quērit. quales sūt tincture colorū.
p̄p̄ri lapides et q̄cūq̄ cuiusmodi. **G**ra
tū ē cuiusmodi qd̄ ad usum quidē
habile nō est. et tamē ad spectādū
est delectabile. qualia sūt fortasse
p̄p̄ri herbarū genera. et bestiarum.
uoluerū quāq̄ et p̄p̄rium et q̄q̄ si
milis. **S**ed dignū valde iustificā
est quare de⁹ if creare uoluit. que
usui hominis p̄p̄e quē omnia fecit
nō necessaria fore p̄uidit. **S**ed hoc
cuius cognoscit. si causa et modus
humane q̄dicionis attēdat.

Deus hominē p̄ se fecit.
cuncta alia p̄ hominē q̄di
dit. **P**ropter se fecit hominē. nō qd̄ in
digeret hominē. sed ut hōi q̄a meli⁹
nil dare potuit. p̄p̄riū finēdit
daret. **A**lia uero creatura sic facta
est ut et subiecta essent hominī

p̄ q̄dicionē. et seruaret ad utilita
tē. **H**omo p̄o quasi ī quodā medio col
locat⁹. habet sup̄ se deū subter se mū
dū. et corpore quidē deorsum mūdo
quingit. spū autē sinifem ad deū sub
leuat. **N**ecessē p̄o fuit ut uisibilū cō
ditū ita ordinaret. quatin⁹ ī eis hō
foris agnosceret. quale esset uisibile
bonū quod int⁹ quere deberet. **H**oc
ē ut subter se uideret quid supra se
appeteret. **N**ō p̄o deberet ut rerum
uisibilū copia aliqua ip̄e defectum
sentiret. que ob id magis īstituta est.
ut ē estimabile et hōz bonoz affluētiā
nūtiaret. **H**oc est qd̄ de⁹ m⁹ cur de⁹
illa etiā creare uoluit. que hōma
nis usib⁹ necessaria p̄uidit. nōcē
Si em̄ sola necessaria tribueret. īho
mitas qd̄ esset. sed diues nō esset.
Cū uero necessariis etiā cōmoda
adiūxit. diuitias bonitatis sue
ostendit. **C**ū autē q̄moda gr̄uū
sup̄additis cumulat. habundantiā
diuitiarū bonitatis ei⁹ demonstrat. **S**ed
dū postremo gr̄uū etiā gr̄ata
adiat. quid aliud quā sup̄p̄ribū
sanctas diuitias bonitatis sue no
tas facit. **H**oc de utilitate cre
aturarū breuiter dicta sufficiant.
Sed libet adhuc ad cūmūti
dumne laudis paulisper attendere.
quid quā m̄re tria hęc ī opere suo
seruauerit. **D**e⁹ **Q**uod quanta ad
imūationē digna sit dignū sit.
sic facili⁹ fortasse cognoscim⁹. si pri
us hęc qualiter ī opere humano sit
esse nō possint q̄diderim⁹. **C**atēpoma
cū multa facere desiderat magna
facere nō potest. quia tanto min⁹

proaleat in singulis. quanto plura sunt
per que intentionis sue conatus diuidit
Pursus cum ad magnitudinem inter
a multitudinem retrahat. quia multis
prestare non sufficit vires: quas ad
unius rei affectum specialiter effundit.
Simuli vero minor diligentia sero
in operis impendit: quicquid ad
multitudinem sola sunt ad magnitudi-
nem perficienda animus occupatur.
Videmus quia scriba eas figuras
que exiles sunt prompti formatur. et
magis figurandis propius desin-
dat: et quanto velocius calamus tra-
hit: tanto deformiores sunt littere
que exprimunt. Nam et in formandis
vestibus huius qui minus pulchritudinem
diligunt. sepe utilitate perdit: et qui
utilitatem conservare cupiunt pulchri-
tudinem habere non possunt. Sed in
opere dei nec multitudo magnitudi-
nem minuit. nec magnitudo multi-
tudinem stringit: neque simul ut mul-
titudo ut magnitudo pulchritudi-
nem operis. neque pulchritudo uti-
litatem tollit: sed sic facta sunt omnia
quasi facta sint singula: ut cum
aspexis universa. mireris singula.
Nec de invisibilibus dicta aliquid fortas-
sis quantum ad opus tractandi
permut. plurima videbunt: sed at-
tendere debet. quod tam operosa materia
non facile paucis verbis explicat.
Nam cum dicat apostolus quod per ea que visi-
bilia sunt in mundo. manifestatur ea que
invisibilia sunt deo: necesse est ut quod
per visibilia ad agnitionem invisibi-
lium pervenire desiderat. prius ipsa
visibilia agnoscat. Propter quod et
ego cum his prope in eo investigare

proponere. tribus invisibilibus in eandem
pronuntis. videlicet in quibusdam generis
dispositis. nam si operentissimum or-
dinem inveniendi ut prius horum visibi-
lium aliqua notitia in medium afferre.
ac si deinde quasi reserato contemplati-
onis habitu per investigationem invisibi-
lium procedere. Postquam ergo huius
de invisibilibus dicenda erant finem
tamen nunc quo modo ut quo ordine
per se ad invisibilia ascendat. quidone
debemus. Tria sunt in invisibilibus.
potentia. proprietas. benignitas.
Quorundem ergo est quod horum prope
plantis magnitudine occurrat. Et
credo quod illud invisibile prius in
contemplatione apprehendit: quod in
suo visibili simulacrum expressit. et
manifestum declaravit. Similiter autem
invisibilia ipsa visibilia dicuntur
ut potest invisibilis potentie simila-
ritas est. creaturarum in mensuras.
Invisibilis sapientie simulacrum est
creaturarum decor. Invisibilis benigni-
tatis simulacrum est creaturarum
utilitas. Omnis autem creatura
quanto vicinior similitudini cre-
atoris appropinquat: tanto vicinior
creatori suum declarat. Illud ergo in-
visibile simulacrum invisibile exem-
plar ostendere debet: quod diuine
similitudinis imagine perfectum in se
expressionem retinet. Inmensitas autem
creaturarum magis ad essentiam decor
vero creaturarum magis pertinet ad
formam. Essentia vero absque forma
considerata. infortitas est. Quod autem
infortine est. id est quid quod est deo si-
mile est per hoc quod forma caret. a
deo diffidet. Quod ergo fortis

et magis deo simile est: quia id quod
 forma non habet unde ostendit quod plus
 euidens simulacrum est deo creatu-
 rali qui pertinet ad formam: quia
 immensitas creaturaru que ad sola
 spectat essentia Item deo creatu-
 rali quod forma naturale pertinet ad
 habitum: utilitas uero ad actum: quia
 in hoc creature utiles sunt quod subie-
 te hominu seruiunt: et obsequium
 reddunt Quod autem ad habitum per-
 tinet magis proprium est et magis
 certum: quia id quod pertinet ad actum:
 quia habitum natura induit: actum
 institutio adiungit Simulacrum
 ergo deoris immensitate simul et uti-
 litate in cognitione predestinat: et pro-
 pterea in cognitione prius est: quia
 in manifestatione est euidens
 In hoc ergo simulacrum primum uisibilium
 exemplationis est ponere. Scilicet
 ut si primum inquisitionis ingressum
 recte tenuerimus: ipso que querimus
 sine inoffenso pede ad reliqua per-
 adamus. Pulchre autem in quodam
 sapientia ab ipso sapientie simul-
 acro exordium inquisitionis sumi-
 mus: quia per sapientiam suam pater
 manifestat: non solum quando
 sapientia sua tunc misit: sed
 tunc quod quando per sapientiam
 suam mundum creauit. **E**cce
 creaturaru que simulacrum sapi-
 entie dei spiritus quatuor comple-
 ctitur. **S**icut. **M**otum. **S**pectum.
Qualitatem. **S**ed in his quatuor
 motu excellenciam loci habere dubium
 non est: quia uicinia sunt uite mo-
 bilia: quia ea que moueri non possunt.
Motus autem quasi spiritus est: locat

animalis. naturalis. rationalis. **S**i
 motus naturalis locale motu si parit:
 quia in naturali motu non solum uisus
 uite exprimitur: sed ipsa quodammodo
 uita ituratur. **I**n sensus animalis mo-
 tus tanto naturali precellit: tanto
 insensibili id quod sentit. **R**ationalis
 postremo cunctis supponit: quia in
 ea non solum sensus ad adiutandum: sed
 ratio quod ad intelligendum moue-
 tur. **H**oc simulacrum nullum creatu-
 ris potest esse euidens: quia inui-
 sibile sapientiam ostendit manifeste
 cunctis id quod sapit. **P**rimum
 ergo ac principale in creatura sapi-
 entie simulacrum est sapientia crea-
 ta: id est rationalis creatura: que
 quia secundum aliquod uisibile est:
 secundum aliquod inuisibile: in uia
 exemplationis facta est pariter et
 uia. **I**n quantum uisibile est in uia:
 in quantum inuisibile: uia in uia
 est quia ingrediens ad exemplationem
 animo primum aditum pandit: uia
 est quia currens in exemplationem
 animi ad finem perducit. **I**n uia
 est: quia quodammodo inuisibilia inui-
 sibiliter ostendit: uia est quia sensu
 uisibilis ad inuisibilia cunctis: usque
 ad uisibilem pariter et inuisibilem
 creatorem perducit. **I**ndensum in hoc in
 semetipso potest agnoscere ipso.
Nemo enim sane sapiens qui se
 esse non uideat: et tamen ipse si uideret
 id quod est ipse est attendere ceperit: om-
 nium que in se esse non uideat ut uideret
 ut uideri possit: nichil se esse ita
 legit. **I**llud namque quod in nobis ratio-
 nis capax est quauis ut ita dicam
 ipsum et omnium carnis sit ipsum

tamen se a substantia carnis ppa
ratione dixerunt et alienum esse intel
ligit. **C**ur ergo homo inuisibilis
dubitet esse: qui id ipsum quod uere
homo est de cuius existencia nequaquam
dubitat: inuisibile esse uidet. **I**am
ua ergo contemplationis hominum
aperit: quando ipse se suam ratione du
cente ad se ipsum cognoscendum ingre
dit. **I**ngresso autem uia usque ad fine
currenda restat: ut scilicet quisque ex
consideratione propria ad agnitionem
creatoris sui perueniat. Illud
namque in nobis quod carnis non habet
essentia: a carne non potest habere
materiam: sed sicut diuersum est a
carne: ita se alienum sentit a carnis
origine. Inuitum tamen se habere in
hoc uerissime agnoscit: quia cum
se intelligat esse: semper se fuisse
non meminit: cum tamen nesciens
intellectus esse non possit. **S**i ergo
intellectus esse non potest nisi intelli
gens: restat ut que non semper
intellegerit cognoscitur: non semper
fuisse ac per hoc aliquando cepisse credatur.
Sed sicut iam dictum est: quod spirituale
habet essentiam non potest origi
nem habere corporalem: quia quod per
materiam prius tractatur: corpo
reum esse comprobatur. **S**i ergo inui
sibile nunc inuitum habuit: fuisse
ut non de prius materiali materia sed
de nichilo factum sit. **Q**uid autem
nichilum est: esse sibi ipsi scire non
potest et idcirco quidquam inuitum
habuit. Subiit non est quoniam ab alio
esse accepit. **Q**uid autem a se met
ipso non est: esse alijs scire non po
test. **I**gitur quisque ille est qui re

esse gaudet: ab alio esse non accepit:
quod inde quoque liquido probatur:
quia si quidquam est creatura esse
credimus nullum in rebus finem inueni
mus. **N**ostri ergo nos natura
instruit: quod creatorem habemus eternum
cui suum et proprium est quod subsistit: quod
si ab alio esse accepisset: prima re
rum origo ueniret. **S**ic non posset.
Si enim aliquando non erat: a se ipso in
itum non habuit: sed nec primum suum
potest: si ab alio esse accepit. **I**gitur
si creator est: semper fuit. **E**tenim
quod a se ipso est: non esse non potest.
Quidam enim a semetipso est: hunc
idem est esse et id quod est: et constat quod
nulla res a semetipso diuisa aut
separari potest. **C**ui igitur idem est
esse: et id quod est: necessario semper
est: quia a semetipso separari nichil
potest. **S**i ergo quidquam a semetipso est:
hunc idem est esse: et id quod est:
quia aliunde esse non accepit: se
quitur necessario ut semper sit:
neque ut aliunde auferri possit quod
aliunde datum non sit. **N**ecessario est quod
ut que creatorem credimus: hunc nec
principium: nec habere finem posse
consequamur. **P**rimum enim non habet
quod semper fuit: nec finem quod
numquam desinit. **N**eque ergo eternum
preter solum creatorem neque creator
nisi eternum esse potest. **H**anc cog
nitionem irrationabili motu inueni
mus quod scilicet creatorem eternum habere
qui principio caret: quia semper fuit:
finem non patitur quia semper
erit. **H**unc autem cognitionem ceteri
quoque motus attestantur: hoc est
animalis: naturalis: localis.

In animali namque motu: sunt sensus et appetitus. Omnis autem naturalis appetitus in rebus exple mentum inuenit: neque aliquis est ordinatus affectus quem suus effectus consequi non possit. Verbi gratia. Esuriunt animalia: inueniunt quod comedunt: sitiunt: inueniunt quod bibunt: algere inueniunt quo caleant. Constat ergo quia prudentia preestitit cuius consilio hoc tunc actum est: ne quod nunc indigentis rerum necessarium presidium desit. Qui enim appetitus instituit: ipse appetitibus alimenta parauit: nam ullo modo fieri posset si rerum euentus fortuiti essent: ut sic per omnia ciuitis affectibus sui effectus responderent.

Idem naturalis motus probat. Sicut enim impossibile est ut per se aliquid de nichilo fiat: sic omnino impossibile est ut per se aliquid augmentum accipiat. Hoc est quod sibi ipsi dare non potest incrementum: sibi ipsi dare non potest incrementum. Quod enim crescenti incrementum ueniat: propter id esse approbatur quod prius solum sine incremento fuit. Si ergo nil crescere potest: nisi addatur ei quod prius non habuit: patet quia nulla res crescens per se incrementum sumit. Qui ergo crescentibus dat incrementum: ipse crescentibus dedit incrementum. **I**dem motus localis probat. Quasdam namque creaturas perpetuo motu agitari certum: quasdam uero secundum tempus moueri uidemus: et alias sic

atque alias sic. Et licet ita dissimiliter res moueantur: nusquam tamen ordo rerum confunditur. Unde non est dubium quod ^{intus} ratio sit dispositio prudentis qui certa lege cuncta moderatur. Quia ratione ergo negamus prudentiam: si omnis naturalis appetitus naturaliter sibi parata inuenit alimentum: neque nunquam hoc fieri contingat: ut quod in uno natum appetit in altero natum non habeat. Similiter cum motus et ita mentium ita uarie et dissimiliter foris ciuitentia: nusquam tamen confundantur ordine: quomodo nega possumus intus dispositionem esse. Dubitari ergo non potest: quoniam inuisibilis rector: intus presidet: qui rerum omnium euentus et prudentia sua prouenit: et sapientia disponit. Unus inquam Nam et hoc quoque natura ipsa docet: unum scilicet esse omnium rerum opificem: unum esse rectorem. Nam si diuersa intus consilia prudentium essent: ipsi se foris rerum cursus ab invice aliquando diuiserent. Nunc autem omnia dum si concorditer ad unum finem currunt: profecto iudicatur: quia unus est foris et origo inde omnia procedunt. **S**ed quia unum diuersis modis accipitur: considerandum est quomodo creator rerum unum esse dicatur. Nam et unum est collectione et unum oppositione et unum similitudine et unum essentia et unum identitate. Unum collectione est: quod admodum gregem unum dicimus: in quo sunt multa animalia. Unum oppositione est quod admodum cum corpus unum dicimus in quo multa sunt membra. Unum similitudine: quod admodum cum unam

uocem dicim⁹. que a multis est plata
Sed horū omnium nichil uere unū est.
secūdu aliquem tamē respectū unū
dicta sūt: quia quodāmo ad unitatē
accedunt. **S**as t^o nō est ut cristiane
m⁹ creatore aut collectione diuersarū
aut oppositione partū. aut similitudinē
plurium unū esse: cum illud etiā qd
in nobis rationale est. horū omnium
in se met ipso nichil possit tūcere
Illud etiā nostrū qd partū multi
tudine oppositū tenet: nō rationale.
sed rationali quinetū. ipsa nostra
ratione q^obat⁹. Si t^o nostrū ratio
nale uere unū est. quanto magis cre
ator. eius unū uere esse credendus
est. **V**ere aut unū est. quod essentialiter
unū est: cui totū est unū esse.
et simplex esse quod est. **Q**uidq^o t^o
uere unū est. simplex ē et ī partes
omnino aliquas separari nō potest.
et ideo sectione partū nō admittit.
quia partū oppositione nō recipit.
Creatori t^o rerū ideo uerū est esse
qd est: quia totū unū et simplex ē
esse quod est. **S**ed adhuc q^osidere
nos oportet qd quedā res inueniunt.
que uere sūt unū. et tamē summe
unū nō sūt: sicut anime que unū
sūt essentialiter. sed unū nō sūt in
uariabiliter. **Q**uod autē uere et
summe unū est: essentialiter et inuari
abiliter unū est. **R**estat t^o ut si ue
re deū unū esse credim⁹: utriūcūq^o ei
am summe unū dici possit i^oquum⁹.
Quod tūc ueraciter ostendim⁹: si eū
omnino inuariabile esse q^oban⁹. **S**
quia scire nō possum⁹ quomō de

inuariabilis sit: nisi prius agnoscam⁹.
quorū modis res quelibet uariari possit.
p^omū nos oportet omēs modos mu
tabilitatis describere: ac deinceps p^o sin
gula qualiter a deo remoueant⁹ esse
de⁹. **T**ribus modis fit omnis
mutabilitas: loco. forma et tempo
re. **L**ocaliter mutatur res quelibet.
quando de loco ad locū transi⁹. hoc
est esse desinit ut fuit. et ubi nō
fuit esse incipit: et est extrinsecū
hec mutatio. nichilq^o uariat de ip
sius rei essentia: quia si esse desinit
ut fuit. nō tamē quod fuit esse
desinit: et si esse incipit ubi nō fuit.
nō tamē qd nō fuit esse incipit. **F**or
maliter mutat res quelibet quādo
quidem secūdu suā essentia eodē
p^osistens loco ut secūdu augmētū
aliquis accipit quod prius nō ha
buit. ut secūdu detrimētū aliqd
qd prius habuit amittit: ut secūdu
alterationē aliquis qd prius habuit.
aliter habere incipit quā prius habuit.
Mutatio secūdu tempus ex duobus
p^osentibus nascit⁹: quia nichil tem
poraliter mutari potest qd ut forma
liter nō mouet⁹ ut localiter. **V**nde euide
ter colligit⁹ qd immutabile omnino
est qd nō neq^o forma neq^o loco mutari
potest. **S**i ergo deū neq^o forma neq^o
loco mutari posse ostiterit: immutabi
lem omnino esse dubiū nō erit. **L**oca
lem aut mutationē facile ab eo re
mouem⁹: si cū ubiq^o ostendim⁹ qd
eū ubiq^o est: in omni loco est. **Q**d
aut totū loco est: de loco ad locū
transire nō potest. **D**eū autē ubiq^o ē

multa sūt indicia. Primū ipsa anima
 nōstari. quā et ratiō simplici essentia
 esse nō dubitat. et sensus p omne qd
 manifestat corpus diffusa esse pbat.
 Quicūq; enī animati corporis pars
 leditur. unū est ad quē sensus omnis
 doloris retorquetur. qd omnino nō
 fieret. si unū et idem diffusus nō esset.
 In ergo rationalis spiritus hominis
 cū sit simplex p omne qd regit corp
 diffunditur. dignū nō est ut ille crea
 tor spiritus qui omnia regit et possidet
 uno aliquo coartari. et nō omnia po
 tuis implere credatur. Nā et ipsi rati
 onis qui cū certo et rationabili
 moderamine ubiq; currit. iustā iū
 sticiā mouētem esse ostendit. Nec
 tamē ullo nō credendū est qd sicut
 spiritus hominis cū corpore qd sen
 sificat psonaliter coniungitur. ita quoq;
 creator ille spiritus cum corpore
 huius sensibilis mundi psonaliter
 coniungitur. quia aliter implet mūdū
 deus et aliter anima corpus. Ani
 ma implet corpus. et continetur
 quia circūscriptilis est. deus implet
 mūdū sed mūdō nō includitur. quia
 ubiq; pns nūq; qphendi potest.
 Preterea cum diuine uirtutis effec
 tus nūq; de esse terminantur cur
 eandem dei uirtutē omnib; i effectib;
 dubitemus. Si autē dei uirtus ubiq; ē
 cum alia nō sit dei uirtus qm deus.
 ostendit quia nūq; deus deest. Neq;
 enī ut homo ad opandū aliena uirtute
 deus indiget. quia homo alieno sepe
 amiculo pficit. qd facit ppa uirtu
 te nō ualeat. Unde secūdu quādā

loquendi consuetudinem illi homo ope
 rari. aliqui dicunt. ubi p se metipsum
 absens esse nō dubitat. quēadmo
 dū cū rex i sua ciuitate residens pū
 est hostibus ofluere. iuncē ut supari
 phibet. quia milites illi uolente ut
 iubente ipso ofluunt. uincunt ut su
 pant. Tale est cū qd trem emun
 posita ut uirgam extendit ut lapi
 dem iacet. et tangere dicit. quidē
 ut lapis ut uirga tetigerit. Multa
 quidē sūt talia. sed horū omnium
 nichil ppe dicit. quia alteri tribuit
 quidē alter operatur. deus autē qui
 ppa uirtute cūta p semet ipsū facit.
 ubiq; pns ē opere. pns etiā ut sit
 necesse est deitate. Quod si quis for
 te querat quomō diuina essentia que
 simplex ē ubiq; esse possit. sciat qd
 aliter spiritus simplex dicit. aliter corpus.
 Corpus enī p paruitatem simplex dicit.
 Cū autē spiritus simplex dicit. nō par
 uitas sed unitas significatur. Creator
 gō et simplex est quia unū est. et ubi
 qd ē quia deus ē. In omni loco existēs
 nūq; qphenditur. quia uniuersa re
 plens gernet nō gmet. Quia ergo
 in omnuloro ē. mutari localiter non
 potest. et quia a nullo loco qphenditur.
 localis nō est. Sed neq; illa que secūdu
 formā est mutabilitas. in ipsū eadē
 potest. Quidq; enī secūdu formā
 mutat. ut secūdu augmētū ut secū
 dū diminutionē. ut secūdu alteratio
 nem mutat. Sed horū omnium diu
 na natura nichil recipit. Quod faci
 le ē uidē p singula. Nō augetur.
 Quidq; enī p incrementū crescat.

amplius aliquis semetipso accipit
Quidam autem propter id quod semetipso
habet. aliquis accipit. aliunde necesse
est accipiat. quia nulla res sibi
ipsi quod non habet dare potest. **C**reator
autem rerum a quo aliquid quod non habet
accipiat. cum omne quod existat ab eo
procedat. **N**on potest ergo crescere. qui
semetipso amplius nil potest recipere.
Neque minui potest. **Q**uidam enim semet-
ipso minui fieri potest. uere unum non
est. quia id quod in separatione se diuidit.
in coniunctione idem non fuit. **D**eus ergo
totum unum est esse quod est. nullomodo
semetipso minor fieri potest. **N**eque
ergo perfectio augeri. neque unitas minui
neque immensitas comprehendi. neque qui prius
est ubique. localiter potest uariari.
Nunc de sola alteratione restat ut
ostendamus qualiter diuine nature
non quenuat. et quia alia est alte-
ratio corporum. alia spirituum. cum est
supra dictis ostendit deum non sed spiritum
esse. cum de deo loquimur. non necesse est
de alteratione corporum multa differre.
Breuiter tamen ea attingimus. ut prop-
terius ad alterationem spirituum per-
ueniamus. **A**lteratio corporum fit in
oppositione partium et uicissitudine
qualitatum. **A**lteratio spirituum pro-
prietate et affectu. **S**ecundum affectum
mutantur spiritus. ut nunc tristes nunc
hilares. secundum proprietatem. ut nunc
pauperes. nunc nunc sapientes. **Q**uo sunt
proprietate que affectum operantis mu-
tare solent. id est siue quia aliquis
penitens fecerit in peccato. siue
aliquis inordinatum proponat de futuro

Sed quod deus de facto non peniteat.
satis euidenter ostendit mutabilis
iste cunctis rerum omnium. qui sic lege
propria prius institutionis modum non
deserit. **Q**uod uero nil inordinatum
proponat rationabilis probat euentus.
qui in toto nature corpore in se ipsa
sibi ostendit. **S**emper ergo immutabilis
est uoluntas dei. qui nec consilium mu-
tat de preterito. nec propositum defu-
turo. **S**ic quare cognitione immuta-
bilis esse credendus est. **E**x his
enim modis mutabilitati subiaceret
humana cognitio. per augmentum
per diminutionem per uicissitudinem
per augmentum. ut quando disti-
mus quod nescimus. per diminutio-
nem quando quod scimus obliuiscimur.
Vicissitudo autem quadripartita est.
In essentia. in forma. in loco. in tempo-
re. **I**n essentia uicissitudine patitur
humana cognitio. quoniam non hoc non illud
cogitamus. quia simul omnia nostro
sensu comprehendere nequimus. **I**n forma
ut quoniam id ipsum non tale non uero taleat-
tendimus. quia utique simul non ualemus.
In loco ut quoniam non huc non illuc cogita-
tione diuertimus. quia simul ubique cogi-
tatione esse non ualemus. **I**n tempore
quoniam non preterita non presentia non futura
consideramus. quia in eodem simul omnino
possumus. **N**unc etiam tempore cog-
nitio uariatur. quoniam non habitam cogni-
tione intermittimus. non itermissam
iterum resumimus. quia ea sine iter-
missione tenere non possumus. **S**ed
has omnes mutabilitates cognitio
diuina non recipit. **N**on augetur quia

plena est. Neque enim nescire potest oia:
 qui creat qui gubernat qui pene pe-
 netrat qui portat omnia: et qui om-
 nibus presens est. Deitate absens esse
 non potest uisione. Quia non potest
 quia aliunde non est quicquid est: sed
 idem ipsum quicquid est ab ipso est ab
 uno. et unum totum quod est. Quod
 de uarietate dicamus. Quomodo
 uarietate recipere possit sapientia:
 que omnia simul et semel ab uno ui-
 sionis modo apprehendit. Simul quia
 omne essentia. omne forma. oia loca
 omnia tempora. Semel quia uisione
 nec intermissam recipit. nec habita
 intermitte sed quod semel est sem-
 per est. et quod semper est totum est. Oia
 uidet. et de omnibus omnia uidet: et
 semper uidet et ubique uidet. Nichil
 ei nouum: nichil alienum aduenit. nichil
 suum recedit. Quando futurum est
 uidet: quoniam presens est uidet. quoniam preteritum
 est retinet. Nec aliud in ipso est pre-
 teritum uidet. uidet et retinet: sed quod ad-
 uenit itempore fuit uisione: et
 quod preterit itempore permanet in
 uisione. Quicquid modum si totum cor-
 pus tuum esset oculus. nec aliud
 esset tibi esse et aliud uidere. quo-
 tempore se res uideret. presens tibi non esse
 non posset et sub uno uisionis actu
 immobilis permanens apprehenderes quod
 quicquid uersum respectu haberet.
 immo uisus ante te cerneret. quid
 quicquid quicquid possetu haberet.
 res transiret et staret uisio: et quo-
 tempore se sua mobilitate uerteret. sta-
 ti non nisi presens esset. Autem autem

quia ex parte uides mutabiliter uides:
 et cum res uidenti transit. aut uideri
 desinit. aut secum mutabiliter uisione
 trahit. Quod si totus oculus esses:
 sic mutabiliter non uideres. Quicquid
 ergo ex parte est mutabile est: et quicquid
 ex parte non est inmutabile est. Deus autem
 cum idem est esse uiuere et intelligere.
 cum per essentiam ex parte non sit. nec per sapi-
 entiam ex parte esse non potest: sed sicut
 inmutabilis est essentia. ita quoque in-
 mutabilis est sapientia. Hoc iam
 de cognitione diuina dictum sufficiat.
 Sed sciendum quod huius cognitio et uisio
 dicitur. et sapientia dicitur. et presentia dicitur.
 et prudentia dicitur. Uisio est quia aspi-
 cit. sapientia est quia intelligit. presen-
 tia quia preuenit. prudentia quia
 disponit. De quibus multe et difficiles
 et plene questiones oriuntur: quas
 huius opus interponere timeamus.
 Itaque ad ea que restant transeamus.
 Ex quo pridem de uisibilibus ad
 inuisibilia oculo contemplationis ingressi
 sumus: ad hoc usque uia investigatio-
 nis penetratum. ut iam creatorem rerum
 unum sine principio. sine fine. sine mu-
 tabilitate esse non dubitemus. et hoc
 quidem non contra nos. sed in nobis met-
 ipsis inuenimus. Consideremus ergo si
 adhuc amplius aliquis eadem ipsa
 nostra natura. De creatore nos doceat:
 quia fortassis non solum unum. sed et tri-
 num ostendat. Certe mens rationalis
 una est: et generat de se intellectum.
 una unum. Quod non nunquam deus ostendit
 quia uerum quoniam subtilis. quia locutus
 quia quoniam sit mori diligit cum

et optaret sibi in ipso. **V**idet pariter et
tristari: et se tale aliquid inuenire po-
tuisse gratulatur miratur. **V**ehementer
libet illud semper aspirare: semper habere
semper illo frui semper in illo delectari.
Ipsium pro se placet: ipsum pro se placet:
nec aliquid est quod extra illud querat:
quia in illo totum amat. **I**n illo contemplatio
ueritatis ad uidentium delectabilis:
ad habendum suauis: ad fruendum dulcis.
Cum illo secum mens requiescit nec un-
quam secreti sui tedio afficit: que uni-
co quidem non tamen solitario gaudio le-
tat. **C**onsidera ergo terra hec: mentem
intellectum: amorem. **D**e mente intellectus
nascitur: **D**e mente pariter et intellectus
amor oritur. **D**e sola mente intellectus:
quia mens de se intellectum genuit. **A**m-
or uero nec de sola mente nec de
solo intellectu: quia ab utroque procedit.
Prius mens: deinde mens et intellectus:
postea uero mens: intellectus et amor: et
hoc quidem in nobis sic est. **U**erum in cre-
atore longe aliter ratio suadet. **Q**uia
enim ipsum fuisse semper credimus: semper
quaque sapientia habuisse oportet as-
serimus. **N**am si aliquando sine sapientia fuis-
se dicitur: quis cum postea sapientem fecerit:
aut a quo sapientia accepit: nullo
modo inuenitur: cum et hoc absurdissimum
sit et ab omni ratione alienum: credere
eum qui est fons et origo omnis sapientie:
aliquando sine sapientia existisse. **S**emper
ergo in illo sapientia: semper ab illo sapi-
entia: semper cum illo sapientia fuit. **S**ed
ergo in illo sapientia: quia semper sapi-
entia habuit: qui semper sapiens fuit.
Semper ab illo sapientia: quia sapien-
tia quam habet ipse genuit. **S**emper

in illo sapientia: quia genita se ag-
nente non diuidit. **S**emper genita est
et semper gignitur: nec cum gignitur inchoat:
nec cum genita est cessans. **S**emper gignit
quia eterna: semper genita est quia
perfecta. **E**st ergo qui genuit: et est qui
genuit est filius est. **E**t quia qui genuit
et semper genuit: eternus pater est. **E**t
quia qui genuit est semper genuit est:
eterno patri coeternus filius est. **I**temque
Qui semper sapientia habuit: semper
sapientia dilexit. **Q**ui uero semper dilexit
et semper amore habuit. **I**temque eterno
patri et filio: coeternus amor est. **E**t
tamen pater a nullo est filius a patre
solum est: amor uero a patre simul et
filio est. **S**ed quia superius creatorem
omnium summe et uere unum esse asserimus:
et terra in deo unum esse substantialemiter
oportet ut ostendamus. **Q**uia ite ille qui
genuit est non potest esse ille a quo ge-
nitus est neque ite ille qui a gignente et
genito procedit ille esse potest qui est
gignens ut genuit: inexpugnabili ue-
ritatis ratione cognimus identitate et pro-
prietate unitate et substantie unitatem
cognoscere. **T**ribus ergo in deitate una
communis est et equalis eternitas: et es-
sentia equalitas: quia non potest esse
singulis dissimile quod omnibus deitas una
facit commune. **T**res ergo unum sunt: quia
tribus personis una est substantia: sed tres
unum non sunt: quia sunt distinctio personarum
unitate deitatis non diuidit: ita est et
unitas deitatis. **D**istinctione personarum
non confunditur. **S**ed libet ad huc paulo
attentius considerare: quomodo dictum sit:
quod pater diligit sapientiam suam. **H**oc

enī sepe solent dilige sciām suam
 p opus nō op⁹ p sciām. Sicut
 est sciā agricolandi. sciā terendi.
 sciā pingendi. et cetera huiusmo-
 di. ubi prius piciā iudicat multi-
 lis. nisi q⁹ sequat^r i opere fructu uti-
 litatis. Q⁹ si sapientia dei di-
 tam nūmū opus factori suo an-
 tefert. Propterea dicendū est.
 sapientia semp p⁹ciore esse ope
 suo. et semp p⁹ se amandam
 sapientia. Quos si quādo forte
 sapientie suū opus antefertur.
 nō hoc est ex iudicio ueritatis.
 sed ex errore hominis. Sapien-
 tia enī uita est. et amor sapie-
 ntie felicitas uite. Quia p⁹ cū
 dicit^r q⁹ pater sapientie q⁹plare
 at sibi nulla^r absit ab intellectu
 nō ut credam⁹ q⁹ de⁹ sapientia
 suā p⁹ opera q⁹ p illa fecit diligit.
 quoniam potius omnia opera sua nō nisi
 p illam amat. Propterea enī diligit
 hic est filius me⁹ Diligit i quo q⁹placui
 michi. nō i terra aut i celo. nō i
 sole aut luna et stellis. nō etiā i
 angelis. et que excellentissia sūt
 i creaturis. quia et ista si suo nō
 placita sūt. tamē nisi i ipso et per
 ipsū placere nō possūt. Tanto enī
 ampli⁹ amore meo digna sūt. quā-
 to uicini⁹ ad ei⁹ similitudinē atre-
 dūt. Nō ergo p⁹ opera sapientia.
 sed p⁹ opera sapientia opera sua
 diligit de⁹. In illa enī omne pulch-
 ritū et uerū. et ipsa tota est deside-
 riū^r lux inuisibilis et uita i mor-
 talis. cui⁹ aspect⁹ est tā desiderabilis

ut oculos dei delectare possit. simplex
 et p⁹fecta. nō redundans et plena.
 sola nō tamē solitaria. una. et q⁹ti-
 nens oīa. Sed quia tres p⁹sonas
 i deitate una credim⁹. sup⁹ ē. ut q⁹
 de qualibet istarū dicit^r utrumque
 etiā de alijs dici possit iquirat^r.
 Dicitū est at⁹ q⁹ pater amat filiū
 Restat g⁹ ut q⁹sidere^r si pari modo
 dici possit q⁹ amor patris et filij
 amet filiū. q⁹ fili⁹ amet se ipsū.
 ut q⁹quos pater amet se q⁹ fili⁹
 amet patre q⁹ amor patris et fi-
 lij amet se. q⁹ pater amet amorē
 suū et patris. postremo si in⁹ et
 idē amor est quo quisq⁹ amat se
 ipsū ut ad uitam quisq⁹ alium.
 Sed hoc facili⁹ inueniem⁹. si ea que
 ia dicta sūt ad memoriā reuocemus.
 In sup⁹dictis enī rationib⁹ asserim⁹.
 q⁹ de⁹ p⁹ma causa est et origo om-
 niū bonorū. Eo aut⁹ qui fons ē et
 principii omniū. excellēt⁹ bonū
 bonū nullū esse potest. Summū igit⁹
 bonū de⁹ est. Beatitudo autē nūquā
 rect⁹ quā i summo bono tollat^r. Deus
 g⁹ solus et p⁹p⁹ et principalit⁹ beat⁹
 est. Beat⁹ aut⁹ quomō esse potest.
 cui id ipsū nō placet q⁹ est. Q⁹
 q⁹ g⁹ beat⁹ est. et se ipsū diligit.
 et id q⁹ ipse est diligit. Si g⁹ pater
 et fili⁹ et amor patris et filij unū
 sūt. et un⁹ de⁹ sūt. cū i solo deo be-
 atitudo uera sit. necesse ut et q⁹q⁹
 amet se ipsū. et adiūctē quisq⁹ aliū.
 Neq⁹ enī beatitudo ueracit⁹ dici pos-
 set. immo summa potius siūna ipe-
 luitas foret si p⁹ g⁹ia uoluntatem

se diuideret: et p eandē naturam
ab invicē separari nō possent. Sicut igitur
natura unū sūt pater et fili⁹. et an
amor patris et filij: ita quoq; vo
luntate et amore unū nō esse nō
possūt. **A**nno amore se diligūt quia
unū sūt: nec aliud ē qđ qđq; amat
i altero. quā qđ quisq; amat i semet
ipso. quia nō aliud est qđ qđq; ē
qm qđ alter qđ. **Q**uod pater di
ligit i filio. hoc idē fili⁹ diligit
i se ipso. et qđ amor patris et filij
diligit i filio hoc idē fili⁹ diligit i
se ipso. et qđ amor patris et filij
diligit i filio: hoc idē fili⁹ diligit i
se ipso. **Q**uod fili⁹ diligit i pa
tre. hoc pater diligit i se ipso. et
qđ amor patris et filij diligit in
patre: hoc pater diligit i se ipso. **Q**uod
pater et fili⁹ diligit i
amore suo: hoc amor patris et
filij diligit i se ipso. **Q**uod
pater diligit i se ipso. hoc diligit
i filio et i amore suo: et qđ ama
patris et filij diligit i se. hoc
diligit i filio et i patre. Audi
utrū vox patris hinc qđ loqm̃
cōcordet. **H**ic ē tāt fili⁹ me⁹
dilect⁹ i quo m̃ gplacui. **N**on
dixit separati ego m̃ gplacui.
neq; dixit separati ille m̃ gpla
cui. s; dixit ego m̃ gplacui in
ipso: hoc ē qđ m̃ de me placet
i ipso ē. extra ipsū nō ē. quia qđ
ego sū ipse ē. **Q**uia em̃ aliud
qm ipse nō sū: extra ipsū m̃
placē nō possū. **H**ic ē fili⁹ me⁹
dilect⁹ i quo m̃ gplacui. **Q**uid
qđ em̃ placet: i ipso et per

ipsū placet. **I**pse est em̃ sapientia.
p quā feci oīa. In ipso et uolūt: di
posui. quidq; temporaliter feci. et
tanto ampli⁹ unūq; opus meum
diligo: quanto pfecti⁹ illud p mediis
posicioni gcordare uideo. **N**olite pu
tare qđ ipse tantū sit mediator in
reconciliatione hominū: quia p ipsū
em̃ gmenabilis et placita sit as
pectui meo gditio omnū creaturā.
In ipso examino cuncta opera mea
que facio et nō amare nequeo. qđ
itueor simile illi quē amo. **S**olus ille
me offendit: qui ab e⁹ similitudine
recedit. **S**i qđ uultis michi placere.
ei similes estote. ipsū audite: et
si forte ab e⁹ similitudine maleage
do distcessistis. ipsū imitando redite.
In ipso dat̃ pceptū. i ipso datur
gfilii. **P**receptū ut p̃sistatis: gfi
liū ut redeatis. **P**etna tenuissetis
pceptū: s; quia transgressi estis
pceptū. saltē audite gfilii. **I**psū
audite. **M**agni gfilij angelus uobis
nuntiē. ut qui gditis dat̃ sūt ad
gloriā. idē p̃ditis ueniat ad mede
tā. **I**psū audite. **I**pse gditur. ipse
est redemptor. **I**pse dē m̃cū uos
gdidit: qui uobiscū homo solus ad
uos uenit. **I**psū audite. **I**pse ē for
ma. ipse medicina: ipse est exem
plū ipse ē remediū. **I**psū audite.
Felicius fuisset semp e⁹ tenuisse
similitudinē: sed iā nūq; gloriōsū
nō erit ad e⁹ reducere mutationem.
Ipsū audite. **O** homo quid causaris
ignorantiā tuā. **E**cce ipsa te tua na
tura arguit: ipsa quincat. **R**osti q̃lis
sit unde uenias. quē factore habas.

quo mediatore egreas. et tu adhuc
epidenter te defendendo q̄tra
dei clamas. Rosti quia malus
es. et quia a bono opifice malus
factus nō es. et cessas et nō clamas
ad eū qui te fecit ut ueniat et resi-
tias. qui creauit ut redimat. Noli
dubitare de potencia ei⁹ uide opera
ei⁹ quanta sint. noli dubitare de
sapientia. uide opera ei⁹ quā pulc-
ra sint. noli dubitare de beniuolen-
tia. uide opera ei⁹ quomō seruunt
tibi ad utilitatē. **M**onstrat gō ē
in suo opere. quantū possit i tua
redemptione. **M**onstrat itē tibi
quā formidandū possis expectare
iudicē si nolueris habere redemptio-
nem. **N**emo ei resistere potest q̄
omnipotens est. nemo fallere eū
quia sapientissim⁹ ē. nemo enim
corrumpē potest quia optim⁹ ē.
nemo eū declinā potest quia
ubi⁹ est. nemo eū tollere potest
quia et̄ius est nemo eū flectere
potest. quia īmutabilis est. Si
gō nolim⁹ talē sentire iudicem.
ipsū querant⁹ redemptorē.

Quando p̄dem de uisibilib⁹
ad inuestiganda inuisibilia p̄gredi
cepim⁹. p̄mo a corporea crea-
tura ad incorporeā hoc ē rationa-
lem creaturā transiūm⁹. ac de-
inde a rationali creatura usq̄
ad sapientiā dei puenim⁹. **A**ut
uero redeuntēs p̄mo a sapientia
dei ad rationale creaturā. deinde
a rationali creatura ad creaturā
corporeā habita q̄sideratione p̄ce-

dem. **I**lle ordo est cognitionis iste
q̄ditionis. quia p̄mū corporea crea-
tura q̄ uisibilis est i cognitione oc-
currit. deinde a corporea creatura
ad incorporeā cognitio transit. **P**ost-
remo uia inuestigationis apia
usq̄ ad q̄ditore utriusq̄ puenit. **I**n
q̄ditione uero p̄mo gradu ad ima-
ginē dei rationalis creatura facta
est. deinde creatura corporea ut
creatura rationalis mai⁹ foris ag-
nosceret. quid a creatore intus
acceperet. **I**n sapientia dei ē ueri-
tas. incorporea creatura umbra
imaginis. **R**ationalis creatura fac-
ta est ad dei sapientiā. corporea
creatura facta est ad rationalem
creaturā. **P**ropter quod omnis mot⁹
et quercio corporee creaturę esse
debet ad dei sapientiā. ut diu quid
p̄ suo semper superiori adheret p̄
quercione. nec p̄me q̄ditionis or-
dinē. nec p̄mū exemplaris i se p̄t
bet similitudinē. **Q**uicq̄ ergo
uia inuestigationis de uisibilib⁹
ad inuisibilia transit. p̄mū a corpo-
rea creatura ad rationale creatu-
rā. deinde a rationali creatura
ad corporeā creaturā descendet.
Ordo aut cognitionis i mente
humana semp p̄cedit ordinem q̄-
ditionis. quia nos qui foris sum⁹
redire ab itimis nō possum⁹ nisi p̄
oculo mentis itima penetrem⁹. **D**e
quē aut semp ordo q̄ditionis ordi-
nē cognitionis. quia et si aliquādo
humana īfirmutās ad itima q̄temp
q̄templanda ut tenuit admissa

ad q̄siderationē p̄mū
creatoris mentis
itima succere debet
p̄cedentes aut de
inuisibilib⁹ ad inuisi-
bilia. p̄mū a crea-
tore ad rationale
creaturā. deinde
a rationali creatura
ad corporeā.

fuerit. Siu id ibidem stare hanc sue
mutabilitatis fluxus nō pmutit.
Postquā q̄ nos quancū deus
largiri dignatus est de uisibilibus
ad inuisibilū cognitionē puenimus.
nuc iam mens nostra ad semetipsā
redeat: et quid sibi ex hac cogniti
one utilitatis puenire possit adten
dat. Quis enī nobis p̄dest si deo
cognoscim⁹ maiestatis celsitudinem.
et nullā nobis inde colligim⁹ utili
tatem. Sed ecce dū de illo itimo
diuine q̄templationis secreto reuer
tim⁹: quid nobiscū afferre poterim⁹.
Quid nisi lucē de tenebris regio
ne lucis uenientes. Hoc enī et de
rens et necessariū est ut si a lucis
regione uenim⁹: ad fugandas nūas
tenebras nobiscū lucem apportem⁹.
Et quis scire poterit qd̄ ibi fuim⁹.
si illuminati nō redim⁹. Appareat
ergo qd̄ ibi fuim⁹: appareat quid
ibi uidim⁹. Si ibi uidim⁹ potentia
apportem⁹ lucē diuini timoris: si
ibi uidim⁹ potentia sapienciā appor
tem⁹ lucem ueritatis: si ibi uidim⁹
benignitatē apportem⁹ lucē dilecti
onis. Potencia torpentes ad amo
rem excitet: sapiencia ignorancie
tenebris obsecatos illuminet: be
nignitas frigidos calore ueritatis
inflammet. Videte queso quid lux
sit nisi dies: et quid tenebre nisi
nox. Et sicut oculus corporis ha
bet diem suū et noctem suā ita
oculus cordis habet diem suū et
noctem suā. Tres ergo dies sūt
inuisibilibus lucis: quib⁹ iterum spi

ritualis uite cursus distinguit. Pri
mus dies est timor: secundus est ue
ritas: tertius dies est caritas. Pri
mus dies solem suū habet potentia:
secundus dies solem suū habet sapi
enciā: tertius dies solem suū habet
benignitatē. Potencia ad patrem:
sapientia ad filiū: benignitas ad
sp̄m sc̄m p̄tinet. Alij sūt dies n̄i
quos habem⁹ exterius: alij quos in
terius habem⁹. Dies n̄i exteriores et
am cū uolum⁹ transeūt: dies uero
interiores si uolum⁹ pmanere eter
nū possūt. Nam de timore domi
ni dicit⁹ quia ī seculū seculi pma
net: de ueritate quoq̄ dubiū non
est quod pmaneat ī eternū. Que
et si ī hac uita incipiat: tūc tamē
plena et p̄fecta ī nobis erit cum
ipse qui est ueritas post hui⁹ uite
terminū manifestus apparebit. De
caritate item dictū est: quia cari
tas nūquā exardit. Boni dies isti
qui numquā transeūt. Nam illi di
es mali sūt qui nō solum nō pma
nēt semp: sed nec admodicū stare
possūt. De hijs diebus p̄phetam
dicit⁹: Homo sicut fenū dies eius.
Isti dies sūt quos meruit culpa:
illi dies sūt quos dedit gratia. De
hijs diebus dicit p̄pheta: In diebus
meis tuorabo. Nam si de alijs di
ebus diceret: cur nō etiam ī nocti
bus tuoraret. Qui alibi dicit:
Media nocte surgebā ad q̄stendū
tibi. Sed illos dies suos uocat quia
alios nō amat: sicut iheremias di
cit. Domine diem hominis nō desi

de qua tu scis. Isti sunt dies quibus pe-
 nus iob de quo scriptum est: quia
 mortuus est senex plenusque dierum.
 Nam de alijs diebus plenus esse non
 poterat: qui transacti iam erant. Illos
 dies qui foris sunt solum mali nomi-
 nauimus. Boni uero qui iam inter nos
 dies uidere nouimus: eos qui foris
 sunt non solum non diligit sed etiam
 maledicit. **P**ereat inquit beatus
 iob dies in qua natus sum: et non in
 qua ductus est conceptus est homo.
 Dies ille ueritate tenetur: et non
 sit in recordatione: et non illustretur
 lumine. Illos ergo dies qui intrus sunt
 potius debemus amare ubi lucem
 non secum tenet tenebre: ubi eterni so-
 lis splendore illuminatur oculi inter-
 iores cordis mundi. De hijs diebus
 psalmista retinet. **R**unclate de die
 in diem salutare eius. Quid est
 salutare eius? nisi ihesus est. Sic enim
 interpretatur ihesus hoc est salutaris.
 Qui ideo salutaris dicitur: quia per
 eum homo ad salutem reformatur. De
 ipso iohannes loquitur dicens. **L**ex per
 moysen data est: gratia et ueritas
 per ihesum christum facta est. Item pau-
 lus apostolus uocat christum ihesum dei
 uirtute et dei sapientia. Si ergo sapi-
 entia dei est ihesus christus: et per ihesum
 christum ueritas facta est: constat quia
 per sapientiam dei ueritas facta est. Si
 ergo sapientia est ueritas. De hoc
 die suo ipsa sapientia loquitur dicens.
Abraham pater noster uester exul-
 tauit ut uideret diem meum: uidit
 et gaudens est. **V**eritas enim dei:

redemptio est generis humani. **H**ic
 enim prius promissum. **Q**uam numi-
 rum deum post modum exhibuit: quid aliud
 quam se ipsum uenire ostendit. **R**ec-
 te autem per sapientiam haec ueritas imple-
 ta est: a qua omnis ueritas est. **N**ec
 alius ad implendam ueritatem mit-
 tendus fuit: nisi is in quo omnis ple-
 nitudo ueritatis consistit. **V**ene ergo
 abraham ad diem ueritatis exultat:
 quia impleri ueritatem desiderat.
Quam perfecto diem tunc per spiritum
 uidit: quando deum ad humani gene-
 ris redemptionem in carne uenturum
 agnouit. **S**icut ergo. **A**nnunciare de
 die in diem salutare eius. **D**iem secun-
 dum de die primo in diem tertium de
 ueritatis: de die timoris in diem ca-
 ritatis. **P**rimum uero dies erat timo-
 ris: uenit dies alter dies ueritatis.
Accessit non successit: quia prior non
 discessit. **E**cce duo dies: iterum est in
 tertium diem: in diem caritatis: sed
 et ille cum uenit: priores non expulit.
Beati dies isti. **I**stis diebus homi-
 nes impleri possunt: ubi futuris super-
 uenientibus praesentes non transeunt.
Ubi numerus cum augeatur: claritas non
 multiplicatur. **O**mnes homines sub pec-
 cato constituti per legem transgressi sunt:
 et ceperunt deum timere iudicem: quia
 cognouerunt iniquitatem. **I**psu ergo ti-
 mere hoc iam erat cognoscere: quia
 perfecto nequaquam timere possent: si
 multimodo agnoscerent. **I**am ergo aliud
 lucis erat ipsa cognitio: iam dies erat:
 sed nec deum clarus: quia peccati adhuc
 tenebris caligabat. **V**enit ergo dies
 dies ueritatis: dies salutaris qui peccati

destrueret claritate prioris diei illu-
minaret: et timorem non tolleret: sed
et melius converteret. Sed nec dum ple-
na erat claritas: donec adiungeretur
veritati caritas. Nam ipsa veritas
dicit. Multa habeo vobis dicere: sed
non potestis portare modo: cum autem
venierit ille spiritus veritatis docebit
vos omnem veritatem. Omnis ergo veri-
tas ut et mala tollat et bona refor-
met. Ecce tres dies sunt dies timoris
qui manifestat malum: dies veritatis
qui auferat malum: dies caritatis qui
restituit bonum. Dies veritatis clari-
ficat diem timoris: dies caritatis cla-
rificat et diem timoris et diem veri-
tatis: donec perfecta fuerit caritas.
et perfecte manifestetur omnis veri-
tas: et timor pene transeat in timo-
re reuerentie. Rungate ergo de die
in diem salutare ei. De his diebus
locutus est os apostoli dicens. Viui-
ficabit nos post duos dies: in die
tertia suscitabit nos. Nam quali-
ter dominus noster ihesus christus tertia die resur-
gens a mortuis ipse non uiuifica-
bit uerit et resuscitauerit: audi-
uimus: et gausi sumus. Sed dignum
ualde est ut recompensemur ei bene-
ficii sui: et quemadmodum in ipso
nos tertia die resurgentes cum
resurgere in nobis faciamus. Nec
credendum est quin a nobis sibi ipse
uelit retribuere: quod prior ipse nobis
uoluit impertiri. Sicut ergo ipse ut
nostri in se et pro se salutem ope-
raretur: et tres dies habere uoluit:
ita et nobis ut mentem in nobis pro

ipsam salutem operentur tres dies de-
dit. Sed quia illud quod supponitur
est non tantum remedium sed exemplum
fuit et sacramentum: oportuit ut
uisibiliter foris: quatinus illud quod
in nobis inuisibiliter fieri debuit
demonstraret. Dies ergo ei extrin-
secus fuerunt: nostri dies intrinsece
querendi sunt. Tres ergo dies ha-
bemus in trinitate: quibus illumi-
namur anima nostra. Ad primum
diem mors pertinet: ad secundum
sepultura: ad tertium resurrectio.
Primo dies est timor: secundus
est veritas: tertius est caritas.
Dies timoris est dies potentie:
dies patris. Dies veritatis est dies
sapientie: dies filii. Dies carita-
tis est dies benignitatis: dies spi-
ritus sancti. Dies quidem patris et
dies filii et dies spiritus sancti idem
ritate diuinitatis unum dies est:
sed in nostre mentis illuminatione
quasi alium diem pater: alium filius
atque alium habet spiritus sanctus.
non quod nullatenus credendum sit tri-
nitatem que in separabilis est na-
tura: in operatione posse separari:
sed ut distinctio personarum distinctio
tione operum ualeat intelligi.
Quando autem benignitas quod om-
nipotentia dei considerata in admi-
ratione cor nostrum exercitat: dies
patris est. Quando uero sapientia
dei inspecta agnitione uerita-
tis cor nostrum illuminat: dies filii
est. Quando autem benignitas
dei antea ad amorem cor nostrum

inflamat: dies spiritus sancti est. Potentia tunc: sapientia illuminat: benignitas lenificat. In die potentie per timorem morimur: in die sapientie per contemplationem veritatis a strepitu huius mundi sepelimur: in die benignitatis per amorem et desiderium ethiorum bonorum resurgimus. Ideo enim Christus sexto die mortuus est septimo in sepulchro iacuit: octavo die resurrexit: ut simili modo potentia in die suo per timorem a carnalibus nos de siderio foris occidat: deinde sapientia in die suo in abscondito exemplationis sepeliat: postremo benignitas in die suo per desiderium divini amoris vivificatos erigere faciat: quia sextus ad laborem septimus ad requiem: octavus pertinet ad resurrectionem.

Explicit tractatus domini hugonis de opere trini diei.

Hec qui scripta legis rogo scriptoris memoratis.

